GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 34282
שם התלמיד/ה: _____

אזרחות

שאלון 34282 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד – (2×50) – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

בהצלחה!

השאלות

השאלות

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על שתיים מן השאלות 1–3.
ענו על שתיים מן השאלות 1–3 (לכל שאלה – 50 נקודות).
שימו לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) ענו על פי מה שלמדתם ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענו על פי הקטע.

1. עקרון ההסכמיות

(50 נקודות)
(ראו בנספח: עוד לא הבשילו התנאים לחוקה מלאה, אבל אפשר להתחיל בצעד ראשון)

הציגו את העיקרון הדמוקרטי: הסכמיות.

הסבירו כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

(50 נקודות)

2. עקרון הכרעת הרוב

(50 נקודות)
(ראו בנספח: עוד לא הבשילו התנאים לחוקה מלאה, אבל אפשר להתחיל בצעד ראשון)

הציגו את העיקרון הדמוקרטי: הכרעת הרוב.

הסבירו כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

(50 נקודות)

3. אי־תלות הרשות השופטת

(50 נקודות)
(ראו בנספח: עוד לא הבשילו התנאים לחוקה מלאה, אבל אפשר להתחיל בצעד ראשון)

הציגו שני כללים (מנגנונים) המבטיחים את העצמאות (אי־תלות) של הרשות השופטת.

הסבירו כיצד אחד מן הכללים האלה בא לידי ביטוי בקטע.

(50 נקודות)

נספח – הקטעים

עוד לא הבשילו התנאים לחוקה מלאה, אבל אפשר להתחיל בצעד ראשון

בן־גוריון, הארכיטקט של המדינה, היה ער מאוד למרכיבי היסוד הנדרשים להצלחתה בנסיבות התקופה. ואולם אף שענייני חוקה ומשפט היו חשובים בעיניו, הוא ובני דורו לא הציבו את המדינה על יסודות חוקתיים. אומנם נקבע במגילת העצמאות שמדינת ישראל תכונן חוקה כמעט מייד לאחר הקמתה, ותאריך היעד היה אוקטובר 1948, אך כידוע הדבר לא בוצע. מחקרים מלמדים שבן־גוריון נמנע במכוון מכינון חוקה מתוך הבנה, נכונה כשלעצמה, שקבלת עול משטר חוקתי תעביר חלק מן הכוח המסור לראש הממשלה אל הרשות השופטת, שהיא הפרשנית המוסמכת של החוקה, ובכך תגביל את כוחן של הממשלה ושל הכנסת.

מדינות מכוננות חוקה כאשר מתקיים "רגע חוקתי". זהו רגע מיוחד בחייה של אומה שבו העם ונציגיו מעדיפים את האינטרס המשותף לכלל על פני האינטרס הצר של כל אחת מן הקבוצות בחברה. הניסיון האנושי מלמד שרגע חוקתי מתרחש בזמן הולדתה של מדינה, או כאשר מתרחש אירוע דרמטי – בדרך כלל גם טרגי – שבו הכול מבינים שיש לפעול למען האינטרס הציבורי הכללי. בן־גוריון בחר שלא לנצל את הרגע החוקתי החד־פעמי שהתרחש עם קום המדינה, ולכן לישראל אין חוקה. בכך היא נבדלת כמעט מכל הדמוקרטיות הליברליות.

בן־גוריון חשב שמוטלת עליו אחריות למימוש החלום הציוני, ומגילת זכויות אדם שלמה, כחלק ממסמך חוקתי, הייתה עלולה להגביל את יכולת הפעולה שלו לנוכח הקשיים שעמדו לפניו.

אומנם במהלך השנים חוקקה הכנסת שלושה עשר חוקי יסוד, אך אין הם חוקה של ממש, הן משום שהם עוסקים רק במעט מן התוכן המקובל בחוקות, הן משום שהם אינם "משוריינים". כלומר כדי לשנות את תוכנם של חוקים אלה או לבטלם, די שמספר חברי הכנסת אשר יצביעו בעד ההחלטה יהיה גדול ממספר המתנגדים לה, אפילו בהפרש של קול אחד בלבד. לפיכך נעשו ניסיונות רבים להציע טקסט חוקתי מלא, אך הדבר לא צלח משום שישראל לא חוותה רגע חוקתי מיום הקמתה ועד לרגע זה.

נשאלת השאלה אם יש מקום לשוב ולנסות ליזום מהלך חוקתי בעת הזאת.

להערכתי, בימינו ישראל איננה בשלה לאמץ חוקה "מלאה", שנכללים בה כמקובל שלושה חלקים: חלק העוסק בזהות המדינה (ובו נקבעים עקרונות היסוד שלה), חלק הכולל את מגילת זכויות האדם (ובראשו שוויון), וחלק משטרי־פרוצדורלי שבו מדובר בעיצוב מוסדות המדינה וחלוקת הסמכויות ביניהם.

המחלוקת בנוגע לזהות, למעשה מלחמת התרבות, בין הקבוצות השונות בחברה שלנו איננה מאפשרת לנו להגיע לפשרה הנסמכת על מכנה משותף בנוגע לשני החלקים הראשונים המקובלים בחוקה – זהות המדינה וזכויות האדם. אבל יש מקום לכונן במדינה "חוקה רזה", ואף יש סיכוי ניכר להצליח בכך. חוקה זו תכלול רק את החלק השלישי המשטרי־פרוצדורלי. היא לא תבקש לכרות בינינו הישראלים ברית ייעוד, שהרי שבטי מדינת ישראל בעשור השמיני לקיומה אינם רואים עין בעין את ייעוד המדינה, והחלום של האחד הוא לעיתים הסיוט של האחר.

ואולם אנו יכולים ואף חייבים לקבוע דרכים מקובלות שיאפשרו לנהל מחלוקות בישראל בנוגע לסוגיות של ממשל. למשל, מהי חלוקת הסמכות והאחריות בין שלוש רשויות השלטון? מי מחליט על מה? מי ממנה את מי? ומי מבקר את מי? למשל, בנוגע לבחירת השופטים, אסור שההליך יהיה פוליטי. לכן יש לדחות הצעות להעביר לכנסת את הכוח לבחור שופטים, ויש לשמור על האיזון בין הגוף המייצג ובין הגוף המקצועי.

נכון להיום, שישים ואחד חברים בקואליציה יכולים לשנות כל נורמה נהוגה בעניין שיטת המשטר הישראלי. אנו צועדים על קרח דק ושברירי, ללא ביטחון שעולמנו לא ישתנה במחטף פוליטי מכל צד שהוא.

אין מדובר בחשש תאורטי. בעשור החולף שינתה הכנסת את חוקי היסוד של מדינת ישראל פעמים רבות, יותר ממספר כל השינויים שנעשו בחוקה האמריקנית מאז כינונה בשנת 1789. הרפורמה המשפטית שהוצעה ב־2023 הייתה צעד דרמטי נוסף באותה הדרך. דווקא משום שבישראל השסע החברתי האידאולוגי הוא עמוק, אנו זקוקים

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-www.guyai.co.il · GuyAI

לחוקה רזה נאותה. אומנם חוקה רזה לא תצליח לכרות בינינו ברית ייעוד, אך היא תייצב מאוד את ברית הגורל הישראלית. כינונה יאפשר לכל הצדדים במחלוקת הישראלית לנהל בדורות הבאים את הוויכוחים ביניהם בדבר ייעוד וחזון, מתוך הישענות על הרצון לאפשר קיום של חיים ועקרונות משותפים. חוקה רזה תהיה נמל המבטחים למשטר הדמוקרטי בישראל.

(מעובד מתוך: י' שטרן, "עוד לא הבשילו התנאים לחוקה מלאה, אבל אפשר להתחיל בצעד ראשון", מקור ראשון, 25/11/2025,

ומתוך: י' שטרן, "כיצד יש לבחור שופטים?", המכון למדיניות העם היהודי, 10/10/2021)

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics